

prima instanță: Judecătoria Cimișlia, sediul Central (jud: Gh. Burdujan)
instanța de apel: Curtea de Apel Comrat (jud: G. Colev, Șt. Starciuc, L. Caraianu)

D E C I Z I E

28 octombrie 2020

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari
Nicolae Craiu
Galina Stratulat

examinând recursurile declarate de Aliona Aramă, reprezentată de avocatul
Valentina Hriplivaia, și de Aliona Aramă și Lidia Aramă,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Aliona Aramă
împotriva lui Ștefan Carauș (succesor în drepturi Ion Carauș), intervenient
accesoriu notarul Lilia Burac cu privire la anularea testamentului și încasarea
cheltuielilor de judecată, și

la cererea reconvențională înaintată de notarul Lilia Burac împotriva Alionei
Aramă și Lidiei Aramă cu privire la calificarea ca fiind neîntemeiate și
denigratoare în adresa reclamantului, ce lezează reputația profesională a
reclamantului, a acuzațiilor conținute în cererea de chemare în judecată și plângeri,
obligarea părților de a dezminți acuzațiile, încasarea prejudiciului moral și
cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 24 decembrie 2019 a Curții de Apel Comrat,

c o n s t a t a t ă :

La 12 august 2011, Aliona Aramă a depus cerere de chemare în judecată
împotriva lui Ștefan Carauș, intervenient accesoriu notarul Lilia Burac, prin care a
solicitat constatarea faptului acceptării de către Constantin Aramă a succesiunii
deschise la 19 iulie 1989 în urma decesului tatălui, Ivan (Ion) Aramă, prin intrarea
de fapt în posesia și administrarea averii succesoriale, care constă din ½ cotă-parte
ideală din imobilul situat pe str. XXXXX, or. Cimișlia (casa de locuit cu suprafața
126,2 m.p., construcție accesorie cu suprafața de 22,6 m.p., teren aferent cu
suprafața 0,1185 ha), recunoașterea după reclamantă a dreptului de proprietate în
ordinea succesiunii legale în urma decesului la 27 mai 1994 al tatălui, Constantin
Aramă, asupra a ¼ cotă-parte ideală din imobilul situat pe str. XXXXX, or.
Cimișlia, care constă din casa de locuit cu suprafața 126,2 m.p., nr. cadastral
XXXXX.433.01, construcție accesorie cu suprafața de 22,6 m.p., nr. cadastral
XXXXX.433.02, teren aferent cu suprafața 0,1185 ha, nr. cadastral XXXXX.433,
declararea parțial nule: a Titlului de autentificare a dreptului deținătorului de teren

nr. XXXXX433 din 26 iunie 2002, în partea a ¼ cotă-parte ideală din terenul cu suprafața de 0,1185 ha, nr. cadastral XXXXX.433 din str. XXXXX, or. Cimișlia; a certificatului de moștenitor legal nr. 132 din 21 februarie 1990 eliberat pe numele Parascoviei Aramă, în partea a ¼ cotă-parte ideală din casa de locuit cu suprafața de 126,2 m.p., nr. cadastral XXXXX.433.01 și construcția accesorie cu suprafața de 22,6 m.p., nr. cadastral XXXXX.433.02 situate pe str. XXXXX, or. Cimișlia și declararea nulă a testamentului nr. 2342 din 08 septembrie 2006 din numele defunctei Parascovia Aramă pentru Ștefan Carauș, autentificat de notarul Lilia Burac (vol. I, f.d. 2).

La 26 iunie 2012, Aliona Aramă a înaintat cerere de concretizare a pretențiilor, prin care a solicitat doar recunoașterea testamentului înregistrat în registrul actelor notariale cu nr. 2342 de către notarul Lilia Burac la 08 septembrie 2006 conform căruia bunica sa, Parascovia Aramă, ar fi testat toată averea sa care în ziua decesului îi va aparține, unde nu s-ar afla și din ce n-ar fi alcătuită lui Ștefan Carauș, – nul și fără efecte juridice (vol. I, f.d. 103-108).

Ulterior, la 27 martie 2018, Aliona Aramă a înaintat cerere de concretizare, prin care a solicitat anularea testamentului cu nr. 2342 din 08 septembrie 2006, întocmit de notarul Lilia Burac din numele Parascoviei Aramă în favoarea lui Ștefan Carauș, respingerea ca neîntemeiată a cererii de chemare în judecată depuse de notarul Lilia Burac împotriva Alionei Aramă cu privire la apărarea onoarei și demnității, și încasarea în mod solidar din contul lui Ștefan Carauș și notarul Lilia Burac în beneficiul Alionei Aramă a tuturor cheltuielilor de judecată. (vol. VII, f.d. 98-100)

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că în anul 1968, bunicii săi, Ion Aramă și Parascovia Aramă au construit o casă, la care a participat și tatăl ei, Constantin Aramă, această casă fiind a tatălui său, deoarece bunicii săi în anul 1978 i-au donat lui Leonid Aramă o altă casă cu toate comoditățile, în care lucesc și până la ziua de azi.

A specificat că în anul 1989 bunelul său, Ion Aramă, a decedat, iar fiul Constantin Aramă cu mama sa Parascovia Aramă au rămas să locuiască în casa nou construită, și în anul 1992 s-a născut reclamanta.

La 24 mai 1994, pe când reclamanta avea 2 ani, tatăl ei a decedat, iar ulterior mama sa s-a recăsătorit, însă ea permanent se ducea la bunica sa Parascovia Aramă cu care erau în relații foarte bune.

Reclamanta a menționat că la 03 februarie 2005 bunica sa, Parascovia Aramă, cu mama sa au fost la notar, unde bunica i-a testat toată moștenirea sa, comunicându-i despre acest fapt, însă a tăinuit acest testament față de nora Zinaida Aramă și de Leonid Aramă, de teamă să nu se înceapă cearta.

La 19 iunie 2006, mama sa Lidia Aramă a plecat peste hotarele țării la muncă pentru a întreține 4 copii și pe soacra sa, Parascovia Aramă, care avea vârsta de 82 ani la acel moment.

După 2 luni de la plecarea mamei sale peste hotare, Ștefan Carauș, folosindu-se de lipsa mamei sale, și de faptul că ea era mică, la 08 septembrie 2006 a scris testament ilegal pe numele său fără știrea și participarea bunicii sale, Parascovia Aramă.

A menționat că după plecarea mamei peste hotarele țării, bunicii sale i s-a făcut rău, din care cauză mama sa, Lidia Aramă a revenit de urgență acasă și atunci s-a început cearta cu Leonid Aramă și Zinaida Aramă, ultimii îi alungau din casă,

zicând că Lidia Aramă dorește să le ia casa. Atunci la ei a venit Ștefan Carauș și le-a comunicat să nu se certe și să nu cheltuie bani pe notari că este testamentul din anul 2005 și de alte acte de donare nu este necesitate, ca apoi după moartea bunicii să afle că este testament eliberat la 08 septembrie 2006, pe numele lui Ștefan Carauș.

Reclamanta a considerat testamentul nr. 2342 din 08 septembrie 2006 ilegal, deoarece în acest testament la rubrica „semnătura testatorului” nu este semnătura bunicii sale, Parascovia Aramă, totodată a invocat că în acest testament este menționat că testatorul a citit testamentul, ceea ce nu poate fi adevărat fiindcă bunica sa nu putea citi în latină.

Mai mult, a invocat că din declarațiile notarului date la urmărirea penală rezultă că testatoarea Parascovia Aramă, nu a avut intenția certă și directă de a testa averea lui Ștefan Carauș, dar și-a exprimat intenția de a testa averea fiului său Leonid Aramă, însă prin intermediul lui Ștefan Carauș, astfel fiind încălcat de către notar a prevederilor art. 41, lit. a) a Legii nr. 1453 din 08 noiembrie 2002 cu privire la notariat, prin urmare a considerat că testamentul urmează a fi anulat ca act ce contravine legii.

La 02 decembrie 2011, notarul Lilia Burac a înaintat acțiune împotriva Alionei Aramă, solicitând calificarea ca neîntemeiate și denigratoare, ce lezează reputația profesională a reclamantei, acuzațiile conținute în cererea de chemare în judecată depusă de pârât la 12 august 2011 „semnătura din testamentul nr. 2342 din 08 septembrie 2006 nu este a bunicii Parascovia Aramă” cu încasarea daunei morale în sumă de 50 000 de lei și a cheltuielilor de judecată, cu obligarea pârâtei de a dezminți acuzațiile menționate în ședința de judecată și de a le exclude din cererea de chemare în judecată prin modificarea cererii. (vol. II, f.d. 2-4)

Prin încheierea din 28 decembrie 2011 a Judecătorei Cimișlia cererile de chemare în judecată menționate supra au fost conexe pentru examinare într-un singur proces. (vol. II, f.d. 23)

La 16 septembrie 2013, notarul Lilia Burac a înaintat cerere de concretizare a acțiunii reconvenționale prin care a mărit cuantumul prejudiciului moral, solicitând încasarea de la Aliona Aramă a prejudiciului moral în sumă de 100 000 de lei. (vol. III, f.d. 17-18)

Ulterior, la 14 mai 2014, notarul Lilia Burac a înaintat o nouă cerere de concretizare a acțiunii reconvenționale, în care în calitate de pârâți li-a indicat pe Aliona Aramă și Lidia Aramă, solicitând calificarea ca neîntemeiate și denigratoare în adresa reclamantei, ce lezează reputația profesională a reclamantei, a acuzațiile conținute în cererea de chemare în judecată depusă la 12 august 2011 (nr. intrare 3-1238), calificarea ca neîntemeiate și denigratoare în adresa reclamantei, ce lezează reputația profesională a reclamantei, a următoarelor acuzații conținute în plângerile din 07 iunie 2013, 28 august 2013, 25 octombrie 2013, 30 decembrie 2013, cu obligarea pârâtelor Aliona Aramă și Lidia Aramă de a dezminți acuzațiile menționate supra, pe aceeași cale prin care au fost răspândite, încasarea în mod solidar din contul pârâtelor reconvenționale a daunei morale în mărime de 100 000 de lei și a cheltuielilor de judecare a cauzei. (vol. III, f.d. 133-134)

În motivarea acțiunii reconvenționale s-a indicat că la data de 08 septembrie 2006, la biroul său s-a prezentat Parascovia Aramă, care a solicitat întocmirea testamentului pe numele lui Ștefan Carauș. Stabilind identitatea și capacitatea de exercițiu și folosință a solicitantei, dânsa a întocmit și autentificat testamentul care

a fost înregistrat cu nr. 2342 din data menționată, testamentul fiind semnat de testator personal și nu de careva martori. La 12 august 2011, Aliona Aramă a înaintat acțiune în instanța de judecată cu privire la declararea nulității testamentului nr. 2342 din 08 septembrie 2006, indicând în cerere că semnătura din testamentul indicat nu este a bunicii sale, Parascovia Aramă, fiind invocat că semnătura este falsificată, învinuind notarul Lilia Burac de fals în acte. Totodată în perioada iunie - decembrie 2013 mama Alionei Aramă, Lidia Aramă a depus mai multe plângeri defăimătoare în diverse instituții și anume Ministerul Justiției - trei plângeri din data de 07 iunie 2013, 28 august 2013 și 25 octombrie 2013, și către Prim-ministrul Republicii Moldova din 30 decembrie 2013, cu învinuiri de fals în acte.

Astfel, notarul Lilia Burac a considerat că aceste plângeri sunt niște afirmații defăimătoare care urmează a fi dezmințite de către pârâte și încasarea de la ele în beneficiul său a prejudiciului moral și cheltuielilor de asistență juridică.

Prin hotărârea din 15 noiembrie 2018 a Judecătoriei Cimișlia, sediul Central s-a respins cererea de chemare în judecată depusă de Aliona Aramă împotriva lui Ștefan Carauș cu participarea intervenientului accesoriu notarul Lilia Burac, privind anularea testamentului cu nr. 2342 din 08 septembrie 2006, întocmit de notarul Lilia Burac din numele Parascoviei Aramă în favoarea lui Ștefan Carauș, ca fiind neîntemeiată. S-a încasat de la Aliona Aramă în beneficiul statului a taxei de stat în sumă de 4 661,66 de lei, de a cărui plată parțială reclamanta a fost scutită la înaintarea acțiunii în instanța de judecată. S-a încasat de la Aliona Aramă în beneficiul intervenientului accesoriu Lilia Burac cheltuielile judiciare compuse din cheltuieli de asistență juridică prin participarea reprezentantului la ședințele de judecată suma de 11 000 de lei și cheltuieli de transport suma de 11 000 de lei, iar în total suma de 22 000 de lei, în rest cheltuielile de judecată solicitate de intervenientul accesoriu în sumă de 58 000 de lei s-au respins ca neîntemeiate.

Acțiunea reconvențională înaintată de notarul Lilia Burac împotriva Alionei Aramă și Lidiei Aramă cu privire la calificarea ca neîntemeiate și denigratoare în adresa reclamantei, ce lezează reputația profesională a reclamantei, a următoarelor acuzații conținute în cererea de chemare în judecată depusă la 12 august 2011 (nr. intrare 3-1238), calificarea ca neîntemeiate și denigratoare în adresa reclamantei, ce lezează reputația profesională a reclamantei, a acuzațiilor conținute în plângerile din 07 iunie 2013, 28 august 2013, 25 octombrie 2013 și 30 decembrie 2013, cu obligarea pârâtelor Aliona Aramă și Lidia Aramă de a dezmințe acuzațiile menționate mai sus, pe aceeași cale prin care a fost răspândită, încasarea în mod solidar din contul pârâtelor reconvenționale a daunei morale, în mărime de 100 000 de lei, a fost respinsă ca fiind neîntemeiată. S-a încasat de la notarul Lilia Burac în beneficiul Alionei Aramă cheltuieli de asistență juridică în sumă de 3 600 de lei. În rest suma de 2 400 de lei ca cheltuieli de judecată solicitate de Aliona Aramă au fost respinse ca neîntemeiate. Sechestrul aplicat pe bunul imobil situat pe str. XXXXX, or. Cimișlia ce aparține Parascoviei Aramă, prin încheierea din 17 octombrie 2011 a Judecătoriei Cimișlia, menținută prin decizia din 15 februarie 2012 a Curții de Apel Chișinău, a fost menținut până când hotărârea judecătorească va deveni definitivă.

Invocând netemeinicia hotărârii primei instanțe, la 20 noiembrie 2018, notarul Lilia Burac, reprezentată de avocatul Victor Burac, a declarat apel, prin care a solicitat casarea hotărârii primei instanțe în partea respingerii pretențiilor înaintate

prin acțiunea reconvențională cu adoptarea unei noi soluții de admitere integrală a acțiunii reconvenționale.

La 13 decembrie 2018, Aliona Aramă a depus cerere de apel, prin care a solicitat casarea hotărârii în partea în care a fost respinsă ca neîntemeiată acțiunea înaintată de Aliona Aramă cu privire la anularea testamentului; în partea încasării taxei de stat din contul Alionei Aramă în beneficiul statului și în partea încasării cheltuielilor de asistență juridică din contul Alionei Aramă în beneficiul notarului Lilia Burac, cu rejudecarea cauzei și adoptarea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii inițiale, precum și scutirea parțială de la plata taxei de stat. (vol. VIII, f.d. 17-18)

La 15 decembrie 2018, Aramă Lidia a depus cerere de apel împotriva hotărârii respective, invocând faptul că nu este de acord cu hotărârea emisă deoarece nu s-a efectuat nici un control asupra cauzei civile la cererea de chemare în judecată înaintată de Aliona Aramă împotriva lui Ștefan Carauș, intervenient accesoriu notarul Lilia Burac, solicitând anularea hotărârii respective, cu efectuarea unui control suplimentar. (vol. VIII, f.d. 26)

Prin încheierea din 10 ianuarie 2019 a Curții de Apel Comrat nu s-a dat curs cererilor de apel depuse de Lilia Burac, reprezentată de avocatul Victor Burac, și de Aliona Aramă, împotriva hotărârii din 15 noiembrie 2018 a Judecătoriei Cimișlia, sediul Central. S-a acordat apelanților Lilia Burac și Aliona Aramă termen de 15 zile din momentul primirii copiei încheieri pentru depunerea cererilor de apel suplimentare cu indicarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază apelurile depuse. (vol. VIII, 34-36)

Prin încheierea din 14 ianuarie 2019 a Curții de Apel Comrat nu s-a dat curs cererii de apel depuse de Lidia Aramă, împotriva hotărârii din 15 noiembrie 2018 a Judecătoriei Cimișlia, sediul Central. S-a acordat apelantei termen de 10 zile din momentul primirii copiei încheieri pentru depunerea cererii de apel suplimentare cu indicarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul depus și pentru achitarea taxei de stat în cuantum de 75 de lei, taxă ce rezumă din obiectul litigios. (vol. VIII, f.d. 41-43)

Cerere de apel analogică cu cea din 15 decembrie 2018, Lidia Aramă a depus și la data de 15 ianuarie 2019, invocând dezacordul cu hotărârea primei instanțe. (vol. VIII, f.d. 53-54)

La 21 ianuarie 2019, prin intermediul poștei electronice, Lilia Burac, reprezentată de avocatul Victor Burac, a depus cerere de apel motivată, prin care a solicitat admiterea cererii de apel, casarea parțială a hotărârii din 15 noiembrie 2018 emisă de Judecătoria Cimișlia, sediul Central în partea în care s-a dispus încasarea din contul Alionei Aramă în beneficiul notarului Lilia Burac a cheltuielilor de judecată în mărime de 22 000 de lei; cu emiterea în această parte a unei noi hotărâri de încasare din contul Alionei Aramă în beneficiul notarului Lilia Burac a cheltuielilor de judecată (cheltuielilor de asistență juridică) în mărime de 43500 de lei, conform calculului cheltuielilor de asistență juridică prezentat în ședința de judecată din 23 octombrie 2018; cu respingerea acestui capătului de cerere prin care s-a încasat din contul Lilieii Burac în beneficiul Alionei Aramă a cheltuielilor de judecată (cheltuielilor de asistență juridică) în mărime de 3 600 de lei, ca neîntemeiat și încasarea din contul Alionei Aramă în beneficiul notarului Lilia Burac a cheltuielilor de judecată (cheltuielilor de asistență juridică) în instanța de apel, conform calculului prezentat. (vol. VIII, f.d. 82-88)

La 30 ianuarie 2019, Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Tatiana Guțu, a depus cerere de apel motivată, solicitând admiterea cererii și casarea parțială a hotărârii în partea în care a fost respinsă ca neîntemeiată acțiunea inițială înaintată de Aliona Aramă; în partea încasării taxei de stat din contul Alionei Aramă în beneficiul statului și în partea încasării cheltuielilor de asistență juridică din contul Alionei Aramă în beneficiul notarului Lilia Burac, cu rejudecarea cauzei și adoptarea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii inițiale înaintate de Aliona Aramă. (vol. VIII, f.d. 90-94)

Ulterior, la 31 ianuarie 2019, Aliona Aramă și Lidia Aramă au depus cerere de apel motivată împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând casarea acestora cu restituirea cauzei la rejudecare în alt complet de judecată. (vol. VIII, f.d. 96-97)

Prin încheierea din 11 iunie 2019 a Curții de Apel Comrat s-au restituit apelurile declarate de Lidia Aramă și Aliona Aramă, și de Aliona Aramă reprezentată de avocatul Tatiana Guțu, împotriva hotărârii din 15 noiembrie 2018 a Judecătoriei Cimișlia, sediul Central, în legătură cu neîndeplinirea indicațiilor expuse prin încheierea din 04 aprilie 2019 a Curții de Apel Comrat de achitarea taxei de stat la depunerea apelurilor în mărime de 150 de lei de către Lidia Aramă și în mărime de 3 571,24 de lei de către Aliona Aramă. (vol. VIII, f.d. 190-193)

Prin decizia din 24 iulie 2019 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Valentina Hriplivaia. S-a casat parțial încheierea din 4 aprilie 2019 a Curții de Apel Comrat și parțial încheierea din 11 iunie 2019 a Curții de Apel Comrat, și anume în partea prin care a fost respinsă ca neîntemeiată cererea Alionei Aramă privind scutirea de la plata taxei de stat la depunerea apelului și acordat un termen rezonabil pentru achitarea taxei de stat la depunerea apelului și în partea prin care a fost restituit apelul declarat de Aliona Aramă, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Comrat de la etapa primirii cererii de apel depuse de Aliona Aramă. (vol. VIII, f.d. 233-239)

Prin încheierea din 09 august 2019 a Curții de Apel Comrat s-a acceptat spre examinare apelul declarat de Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Tatiana Guțu, împotriva hotărârii din 15 noiembrie 2018 a Judecătoriei Cimișlia, sediul Central (vol. IX, f.d. 13-15), iar prin încheierea din 09 august 2019 a Curții de Apel Comrat s-a admis cererea Alionei Aramă privind scutirea parțială de la plata taxei de stat la depunerea apelului. (vol. IX, f.d. 16-18)

Prin decizia din 24 decembrie 2019 a Curții de Apel Comrat s-a respins apelul declarat de Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Tatiana Guțu. S-a admis apelul declarat de notarul Lilia Burac, reprezentată de avocatul Victor Burac. S-a modificat hotărârea din 15 noiembrie 2018 a Judecătoriei Cimișlia, sediul Central, în partea repartizării cheltuielilor judiciare - majorând cuantumul sumei totale a cheltuielilor judiciare legate de asistență juridică încasate din contul Alionei Aramă în beneficiul intervenientului accesoriu notarului Lilia Burac de la suma de 22 000 de lei până la suma de 43 500 de lei. În rest dispozițiile hotărârii instanței de judecată s-au menținut.

Pentru a decide astfel, instanța de apel, prin prisma art. 1458 lit. b), 1465 lit. a) Cod civil (în vigoare până la 01 martie 2019), a apreciat ca neîntemeiate alegațiile apelantei referitor la faptul că raportul de expertiză nr. 1133 din 17 iulie 2013, efectuat de către expertul Dudceac Tatiana, conform căruia s-a stabilit că semnătura în numele testatorului aplicată pe testamentul nr. 2342 din 09

septembrie 2006, nu a fost efectuată de către Parascovia Aramă, dar de către o altă persoană, este una obiectivă și neviciată, or, după raportul de expertiză în cauză, au mai fost efectuate rapoarte de expertiză a testamentului în litigiu, nefiind constatăte de către apelanta Aliona Aramă.

Colegiul a reținut ca justă concluzia instanței de fond referitor la faptul că invocarea Alionei Aramă că testamentul menționat este falsificat, și anume că semnătura în testamentul în litigiu nu este a bunicii sale, Parascovia Aramă, ca neîntemeiat, deoarece conform rapoartelor de expertiză nr. 985 din 24 ianuarie 2014 (Vol. III, f.d. 85-89,) și nr. 6721 din 18 august 2014 (Vol. III, f.d. 177-181,) a Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare a IGP – semnăturile plasate la rubricile „semnătura testatorului” din testamentul nr. 238 din 03 februarie 2005 și testamentul nr. 2342 din 08 septembrie 2006 au fost executate de aceeași persoană, probabil de însuși Parascovia Aramă.

De altfel, instanța de apel a menționat că faptul dat se confirmă și prin raportul de expertiză judiciară nr. 1380 din 07 septembrie 2015 (Vol. IV, f.d. 169-180) emis de Centrul Național de Expertize Judiciare de pe lângă Ministerul Justiției, conform căruia semnăturile de la numele Parascoviei Aramă, plasate la rubrica „semnătura testatorului: Aramă Parascovia Panteleevna” din testamentul de la numele lui Aramă Parascovia Pantelei prin care testează toată averea sa lui Ștefan Carauș, înregistrat în registrul actelor notariale cu nr. 2342 la 08 septembrie 2006 la notarul privat Lilia Burac, în 2 exemplare; și semnăturile de la numele lui Aramă Parascovia Pantelei, plasate la rubrica „semnătura testatorului: Aramă Parascovia Panteleevna” din testamentul de la numele Parascoviei Aramă prin care testează toată averea sa Alionei Aramă, înregistrat în registrul actelor notariale cu nr. 238 la 08 februarie 2005 la notarul privat Lilia Burac, în 2 exemplare, sunt executate de una și aceeași persoană, de Parascovia Aramă.

Reținând prevederile art. 1465 Cod civil și faptul că Parascovia Aramă a modificat total testamentul anterior nr. 238 din 08 februarie 2005 pe numele Alionei Aramă, ultimul testament fiind cu nr. 2342 din 08 septembrie 2006, pe numele lui Ștefan Carauș și acest testament a fost ultima voință a testatorului, alte testamente ulterioare a acestuia nu sunt, Colegiul a concluzionat justă poziția primei instanțe privind respingerii acțiunii Alionei Aramă cu privire la anularea testamentului ca neîntemeiată.

Totodată alegațiile apelantei referitor la faptul că defuncta Parascovia Aramă, nu cunoștea și nu era capabilă să scrie sau să citească textele scrise cu alfabet latin, respectiv mențiunea notarului indicată în testamentul contestat, precum că: „Aramă Parascovia ar fi citit testamentul..” contravine circumstanțelor de fapt și de perfectare a testamentului și la caz nu pot fi reținute oarecare prevederi legale, generale menționate de notar în apărarea poziției sale, și respectiv nu pot fi reținute de Colegiu ca fiind relevante, or, defuncta Parascovia Aramă la data de 03 februarie 2005, la același notar Lilia Burac a testat toată averea sa pe care o avea Alionei Aramă, și la acel moment, testamentul respectiv nefiind contestat de către părți, însă peste aproximativ 1 an, defuncta a emis un nou testament pe numele lui Ștefan Carauș, astfel de către apelantă nu a fost prezentate careva probe, ce ar confirma că Parascovia Aramă, timp de un an, și-ar fi pierdut capacitatea de a înțelege și de a vorbi în limba latină.

Însă, aceste alegații ale apelanților nici de cum nu pot fi apreciate ca plauzibile și care să permită colegiului a concluziona netemeinicia hotărârii

instanței de fond și temeinicia acțiunii reclamantei Aliona Aramă, pe cât aceste alegații nu se bazează pe norme legale, concrete care să inducă la soluția pretinsă.

Or, în cazul în care se invocă careva ilegalități pe lângă necesitatea probării lor, se impune a demonstra și încălcarea normelor legale imperative. Colegiul a mai învederat că pe prezenta cauză, aceste circumstanțe de către apelantă nu au fost demonstrate, cu atât mai mult că pretinsele acțiuni ilegale ale notarului au fost verificate în cadrul procesului penal nr. 2013400289, finisat cu ordonanță de încetare a urmăririi penale.

Cu referire la alegațiile apelantei ce privește criticile formulate împotriva soluției instanței de fond privind încasarea din contul Alionei Aramă în beneficiul statului a taxei de stat, colegiul a menționat că apelanta la înaintarea acțiunii într-adevăr a fost scutită de la achitarea taxei de stat din cauza stării materiale la acel moment, or, deoarece acțiunea Alionei Aramă a fost respinsă ca neîntemeiată, în speță, sunt aplicabile prevederile art. 98 alin. (2) Cod de procedură civilă.

Totodată, Colegiul a specificat că instanța de fond nu a stabilit și elucidat toate circumstanțele cauzei, care sunt necesare la rezolvarea litigiului în speță și anume cu privire la cheltuielile judiciare, respectiv, încasând numai suma de 22 000 de lei, considerând întemeiate argumentele apelantului privind faptul că hotărârea din 15 noiembrie 2019, în partea în care a fost respins parțial capătul de cerere al notarului Lilia Burac de încasare a cheltuielilor de judecată (cheltuielilor de asistență juridică), este pasibilă de casare.

În atare circumstanțe, instanța de apel a considerat ca fiind greșite constatările primei instanțe, prin care a specificat că studiind calculul cheltuielilor de asistență juridică, motivele invocate în calcul, a găsit suma de 80 000 de lei exagerată, considerând că încasarea sumei de 11 000 de lei pentru cheltuieli de transport la ședințele de judecată și suma de 11 000 de lei ca onorariu și plata pentru participarea în ședințele de judecată ca o sumă rezonabilă, reală și necesară pentru acoperirea cheltuielilor de asistență juridică suportată de intervenientul accesoriu. Însă, contrar concluziei făcute de prima instanță, instanța de apel a constatat că acestea este eronată și în contradicție cu circumstanțele cauzei, invocând faptul că instanța studiind calculul cheltuielilor de asistență juridică, din materialele cauzei, se atestă ca fiind anexate ordinul de plată cu nr. 026156 din 11 decembrie 2014 în sumă de 16900 de lei (Vol. III, f.d. 249); nr. 026162 din 27 aprilie 2016 în sumă de 7 700 de lei (Vol. VI, f.d. 32); nr. 026164 din 01 martie 2018 în sumă de 11 900 de lei (Vol. VII, f.d. 129) și nr. 026170 din 18 octombrie 2018 în sumă de 7 000 de lei (Vol. VII, f.d. 255), fapt ce confirmă că avocatul prin anexarea ordinelor indicate, precum și prin cererea de apel înaintată a solicitat încasarea cheltuielilor de judecată (cheltuielilor de asistență juridică) în mărime de 43 500 de lei, care au fost pretinse ca suportare.

Astfel, instanța de apel a menționat că actele cauzei confirmă că notarul Lilia Burac a achitat sumele pretinse avocatului pentru apărarea intereselor sale, în cadrul examinării cauzei înaintate de Aliona Aramă, motiv din care a considerat necesar a modifica hotărârea instanței de fond în partea dată și a dispune încasarea sumei de 43 500 de lei din contul Alionei Aramă în beneficiul intervenientului accesoriu notarul Lilia Burac.

La 01 iunie 2020, Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Valentina Hriplivaia, a declarat recurs, solicitând casarea deciziei instanței de apel și hotărârii

primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii inițiale.

În motivarea recursului a indicat că instanțele de judecată nu au aplicat legea care trebuia să fie aplicată, au aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, au interpretat eronat legea, precum și au apreciat arbitrar probele, ceea ce a dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Totodată, în susținerea recursului s-au indicat aceleași argumente și circumstanțe factologice care au fost invocate pe parcursul examinării cauzei în instanțele ierarhic inferioare.

Ulterior, la 23 octombrie 2020, Aliona Aramă și Lidia Aramă au declarat recurs, în care au invocat că la adoptarea hotărârii, instanța a încălcat normele de drept material și procedural și a emis o hotărâre arbitrară, ilegală și neîntemeiată.

În contextul prevederilor art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Comrat a pronunțat decizia contestată la 24 decembrie 2019.

Materialele cauzei atestă expedierea participanților la proces a copiei deciziei motivate prin scrisoarea de însoțire din 29 ianuarie 2020 (f.d. 126, Vol. IX), care nu a fost recepționată de recurentă, plicul fiind restituit instanței cu mențiunea „a expirat termenul de păstrare”, or, a fost recepționată de avocatul recurenteii la data de 03 februarie 2020, fapt confirmat prin avizul de recepție (f.d. 132, Vol. IX).

Astfel, reținând că prin Hotărârii Parlamentului nr. 5 din 17 martie 2020, a fost declarată starea de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova pe perioada 17 martie 2020 – 15 mai 2020, recursurile declarate, sunt în termen.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) Cod de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

La 22 iulie 2020, prin scrisoarea de însoțire nr. 2ra-1207/2020, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimaților copia cererii de recurs cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței timp de o lună de la data recepționării (f.d. 162, Vol. IX), intimații recepționând copia recursului la 29-30 iulie 2020, fapt confirmat prin avizele de recepție (f.d. 163-167, Vol. IX).

Astfel, la 26 august 2020 și la 23 octombrie 2020, notarul Lilia Burac, reprezentată de avocatul Victor Burac, a depus referință, prin care a solicitat respingerea recursului cu menținerea deciziei instanței de apel.

Prin încheierea din 23 septembrie 2020 a Curții Supreme de Justiție s-a admis demersul înaintat de Ion Carauș, reprezentat de avocatul Victor Burac. S-a înlocuit partea în proces Ștefan Carauș cu succesorul ei în drepturi Ion Carauș. S-a considerat admisibil recursul declarat de Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Valentina Hriplivaia, și se fixează spre examinare într-un complet de 5 judecători, în vederea examinării fondului recursului.

În conformitate cu articolele 441 și 444 din Codul de procedură civilă, recursul s-a examinat de un complet de 5 judecători, fără înștiințarea participanților la proces, însă data și ora ședinței a fost plasată pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele

expuse în cererea de recurs și referință au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În esență, recurenta și intimații au avut posibilitate să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse.

Verificând decizia instanței de apel și, după caz, hotărârea primei instanțe, în limitele controlului de legalitate, în raport cu criticele invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că se impune admiterea recursului cu casarea deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Colegiul judiciar consideră necesar să menționeze că nu va formula un răspuns detaliat pentru fiecare argument al recurente, ci va analiza doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze (a se vedea cauza *Garda Ruiz vs Spania* (Marea Cameră), 21 ianuarie 1999, parag. 26; *Moreira Ferreira vs Portugalia* (nr. 2) (Marea Cameră); 11 iulie 2017, parag. 84, 98).

În vederea respectării articolului 432 alin. (5) din Codul de procedură civilă, Colegiul lărgit nu a identificat niciun indiciu care, la prima vedere, ar putea ridica probleme de drept specificate la alin. (3) din articolul citat. Mai mult, recurenta nu a prezentat obiecții în privința acestui aspect procedural.

Esența articolelor 432 și 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă oferă instanței de recurs competența de a efectua un control al legalității deciziei atacate, nu și a temeiniciei acesteia. Astfel, se vor reține circumstanțele de fapt, privite în ansamblu, care au fost prezentate de părți și stabilite de instanțele de judecată în fazele procesual anterioare, cu excepția situației în care constatările lor pot fi considerate arbitrare sau vădit nerezonabile.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În conformitate cu art. 118 alin. (3) Cod de procedură civilă, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sunt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

Art. 239 Cod de procedură civilă, statuează că hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

În sensul art. 240 alin. (3) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant.

În conformitate cu art. 373 alin. (1), (2), (5) Cod de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

În debut, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar a menționa că instanța de apel adoptând soluția pe caz, nu a elucidat toate circumstanțele esențiale ale cauzei, prin ce se impune soluția de casare a deciziei cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

Din recursul declarat de Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Valentina Hriplivaia, rezultă că aceasta își exprimă dezacordul cu soluția adoptată de către instanța de apel invocând că concluziile instanței sunt în contradicție cu materialele cauzei.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție menționează că instanța de apel la adoptarea soluției sale a considerat, prin prisma art. 1458 lit. b), 1465 lit. a) Cod civil (în vigoare până la 01 martie 2019), ca neîntemeiate alegațiile apelantei referitor la faptul că raportul de expertiză nr. 1133 din 17 iulie 2013, efectuat de către expertul Dudceac Tatiana, conform căruia s-a stabilit că semnătura în numele testatorului aplicată pe testamentul nr. 2342 din 09 septembrie 2006, nu a fost efectuată de către Parascovia Aramă, dar de către o altă persoană, este una obiectivă și neviciată, deoarece după raportul de expertiză în cauză, au mai fost efectuate rapoarte de expertiză a testamentului în litigiu, care nu au fost constatate de către apelanta Aliona Aramă.

Astfel, instanța de apel a reținut ca justă concluzia instanței de fond referitor la faptul că invocarea Alionei Aramă că testamentul menționat este falsificat, și anume că semnătura în testamentul în litigiu nu este a bunicii sale, Parascovia Aramă, ca neîntemeiat, deoarece conform rapoartelor de expertiză nr. 985 din 24 ianuarie 2014 (Vol. III, f.d. 85-89,) și nr. 6721 din 18 august 2014 (Vol. III, f.d. 177-181,) a Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare a IGP – semnăturile plasate la rubricile „semnătura testatorului” din testamentul nr. 238 din 03 februarie 2005 și testamentul nr. 2342 din 08 septembrie 2006 au fost executate de aceeași persoană, probabil de însuși Parascovia Aramă.

Reținând prevederile art. 1465 Cod civil și faptul că Parascovia Aramă a modificat total testamentul anterior nr. 238 din 08 februarie 2005 pe numele Alionei Aramă, ultimul testament fiind cu nr. 2342 din 08 septembrie 2006, pe numele lui Ștefan Carauș și acest testament a fost ultima voință a testatorului, alte testamente ulterioare a acestuia nu sunt, Colegiul a concluzionat justă poziția primei instanțe privind respingerii acțiunii Alionei Aramă cu privire la anularea testamentului ca neîntemeiat.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel nu a soluționat litigiul în cauză, or, la adoptarea deciziei nu a reținut argumentele apelantei Aliona Aramă și a dat o apreciere eronată materialului probator.

La caz se impune a menționa că instanța de apel prematur a respins ca neîntemeiat apelul Alionei Aramă, deoarece contrar prevederilor art. 373, alin. (5) Cod de procedură civilă nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel, precum și nu a apreciat probele după intima convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor.

Așadar, precum rezultă instanțele de judecată ierarhic inferioare la adoptarea soluției au reținut spre examinare concluziile expuse în rapoartele de expertiză nr. 985 din 24 ianuarie 2014 (Vol. III, f.d. 85-89,) și nr. 6721 din 18 august 2014 (Vol. III, f.d. 177-181) a Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare a IGP, fără a argumenta din care motive au fost respinse concluziile expuse în raportul de expertiză nr. 1133 din 17 iulie 2013, conform căruia s-a stabilit că semnătura în numele testatorului aplicată pe testamentul nr. 2342 din 09 septembrie 2006, nu a fost efectuată de către Parascovia Aramă, dar de către o altă persoană.

Or, în conformitate cu prevederile art. 158 alin. (6) Cod de procedură civilă, raportul de expertiză nu este obligatoriu pentru instanța judecătorească și se apreciază conform art. 130; respingerea lui însă trebuie să fie motivată, pe când la caz instanțele nu și-a motivat respingerea concluziilor expuse în raportul de expertiză nr. 1133 din 17 iulie 2013.

De altfel, instanțele nu s-au expus asupra argumentelor aduse de Aliona Aramă prin prisma art. 199, 207 și 220 Cod civil.

Nu s-a dat apreciere declarațiile depuse de notarul Lilia Burac, în cadrul procesului penal și declarațiile lui Ștefan Cărăuș, din care se desprinde faptul că testatoarea, Parascovia Aramă nu a avut intenția certă și directă de a testa averea sa lui Ștefan Cărăuș, dar și-a exprimat intenția de a testa averea fiului său, prin intermediul pârâtului Ștefan Cărăuș. Mai mult, nu s-a reținut că în ședința de judecată din 11 decembrie 2014, la examinarea cauzei în fond, fiind audiat, Ștefan Cărăuș a confirmat: „...acest imobil, la dorința defunctei, era să aparțină fiului ei, Leonid” (Vol. III, f.d. 202); „...Aramă Parascovia, mi-a spus că casa testată după decesul ei să o testeze fiului ei și în cazul dat se primește, casa întâi i-a testat-o lui, apoi el urma să o testeze fiului acesteia Leonid Aramă. Testamentul dat confirmă dorința dnei ca să-mi testeze mie averea, apoi eu să o testeze fiului ei” (Vol. III, f.d. 203). Ulterior, la ședința de judecată din 25 februarie 2015 fiind examinate probele din dosar, la întrebarea avocatului reclamantei, Ștefan Cărăuș a confirmat că într-adevăr a fost dorința testatoarei ca bunul imobil să fie proprietatea lui Leonid Aramă (Vol. III, f.d. 239) Tot la faza examinării materialelor din dosar, avocatul Coadă Andrei, reprezentantul lui Ștefan Cărăuș a declarat: „Pot spune că pârâtul recunoaște că el urmează să transmită aceste bunuri lui Aramă Leonid”.

Totodată, conform ordonanței de refuz în pornirea urmăririi penale din 28 octombrie 2011: „...Din declarațiile notarului Lilia Burac se constată că cetățeanul Aramă Parascovia a perfectat un testament în anul 2006 pe numele lui Cărăuș Ștefan, aceasta motivând că are încredere în persoana dată, și că dorește ca ulterior moștenirea să fie transmisă fiului său, Leonid Aramă” (Vol. VI, f.d. 47)

Astfel, la caz, reieșind din cele relatate se atestă că instanțele de judecată nu au dat apreciere faptului dacă consimțământul defunctei a fost sau nu exprimat cu intenția de a produce efecte juridice în raport cu pârâtul, Ștefan Cărăuș, a fost sau nu aceasta voința defunctei de a lăsa testament unei persoane străine.

Prin urmare a fost lăsat fără răspuns argumentul apelantei prin care a indicat că testamentul nr. 2342 din 08 septembrie 2006 întocmit din numele Parascoviei Aramă pe numele lui Ștefan Carauș dispune sau nu de un consimțământ materializat conform regulilor stabilite de lege, ori, în speță se afectează condiția obligatorie de valabilitate a unui act juridic.

De asemenea, a rămas fără apreciere argumentul apelantei, prin care a specificat că notarul Lilia Burac, la întocmirea testamentului contestat a neglijat atât prevederile Codului civil cât și prevederile Legii cu privire la notariat nr. 1453 din 08 noiembrie 2002 în vigoare din 21 noiembrie 2003, care constituie baza juridică a activității de notariat, fiind încălcată procedura de întocmire și înregistrare a testamentului nr. 2342 din 08 septembrie 2006.

Or, în conform art. 35 lit. a) al Legii cu privire la notariat nr. 1453 din 08 noiembrie 2002 (în vigoare la momentul autentificării testamentului), notarul autentifică actele juridice (testamente, procuri, contracte), iar în situația în care voința reală a testatorului a fost de a transmite patrimoniul succesoral altei persoane, dar ar fi insistat la întocmirea testamentului în sensul în care îl înțelegea dânsa, în temeiul art. 41 lit. a) al Legii cu privire la notariat nr. 1453 din 08 noiembrie 2002 (în vigoare la momentul autentificării testamentului), notarul refuză efectuarea actului notarial în cazul dacă acesta este contrar legii sau nu corespunde cerințelor legale.

Din materialele cauzei, Colegiul mai reține că contrar exigențelor normelor legale, testamentului nr. 2342 din 08 septembrie 2006 nu a fost înregistrat în modul corespunzător în registrul de evidență (Opisul alfabetic al testamentelor), pe când testamentul nr. 238 din 03 februarie 2005 a fost înregistrat corespunzător de către notarul Lilia Burac în registru.

Reieșind din cele supra relatate, Colegiul atestă că instanțele de judecată nu s-au expus asupra tuturor temeiurilor și pretențiilor invocate de Aliona Aramă, nu au constatat și elucidat pe deplin circumstanțele cauzei în raport cu alegațiile Alionei Aramă.

În speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că decizia instanței de apel a fost adoptată arbitrar, fără o apreciere a argumentelor și probelor invocate de apelant și intimat în coroborare cu cumul de probe prezent la dosar, iar faptul dat indică incontestabil la încălcarea de către instanța de apel a normelor de drept procedural, precum și la examinarea superficială și evazivă atât a apelului, cât și a cauzei deduse judecării, fără a fi verificată, în condițiile legii, legalitatea hotărârii contestate.

În atare condiții, instanța ierarhic inferioară avea obligația rezultând din prevederile art. 373 alin. (2) Cod de procedură civilă, de a da un răspuns cert referitor la relevanța unui înscris sau altuia. Or, instanța de judecată este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele, rezultând din prevederile art. 130 alin. (4) Cod de procedură civilă.

În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o

posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6 § 1 CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994). CEDO reiterează că, deși articolul 6 § 1 obligă instanțele să își motiveze hotărârile, acesta nu poate fi interpretat ca impunând un răspuns detaliat pentru fiecare argument (Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos, 19 aprilie 1994, pct. 61, seria A nr. 288). Instanțele trebuie să răspundă la argumentele esențiale ale părților, dar măsura în care se aplică această obligație poate varia în funcție de natura hotărârii și, prin urmare, trebuie apreciată în baza circumstanțelor cauzei (Hiro Balani împotriva Spaniei, 9 decembrie 1994, pct. 27).

Tot aici, este de menționat că în cadrul soluționării cauzei, probele din dosar se cercetează doar în ansamblul și în interconexiunea acestora, or, instanța de judecată este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

Mai mult, în conformitate art. 390 alin. (1) lit. e), f) Cod de procedură civilă, decizia instanței de apel trebuie să conțină motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă și concluziile instanței de apel în urma examinării apelului.

Or, în sensul art. 6 CEDO, instanțele de judecată trebuie să indice, cu suficientă claritate, motivele pe care se întemeiază hotărârile, iar având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale, noțiunile ce implică o apreciere a faptelor supuse examinării. CEDO, în cauza Suominen vs. Finlanda, a reținut că „... o funcție a unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Mai mult ca atât, o hotărâre motivată oferă părții posibilitatea să o conteste, precum și posibilitatea de a revedea decizia de către instanța de recurs. Doar prin adoptarea unei decizii motivate poate avea loc un control public a administrării justiției”.

Totodată, în cauza Van de Hurk v. Olandei, hotărârea din 19 aprilie 1994, și cauza Dulaurans v. Franței, Hotărârea din 21 martie 2000, paragraful 33, CEDO a statuat că dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă cererile și observațiile părților sunt într-adevăr „auzite”, adică examinate conform normelor de procedură de către tribunalul sesizat.

Altfel spus, art. 6 impune „tribunalului” obligația de a proceda la o examinare efectivă a mijloacelor, argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța”. CEDO nu își propune să garanteze drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective (cauza Artico v. Italiei, Hotărârea din 13 mai 1980, seria A nr. 37, p. 16, paragraful 33).

Prin urmare, instanța de apel nu și-a executat în deplină măsură obligația legală de a motiva hotărârea adoptată.

Dreptul de a fi auzit, prin urmare, a fost încălcat, or dreptul în cauză include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse, ceea ce nu a fost îndeplinit de instanța de apel.

În consecință, Colegiul, verificând conținutul deciziei contestate, în raport cu materialele dosarului, argumentele invocate în recurs, conchide că instanța de apel, s-a referit în mod declarativ la normele dreptului material pe care le-a considerat aplicabile speței, fără să se expună asupra circumstanțelor concrete ale cauzei și

probelor administrate în cadrul judecării cauzei pe care se întemeiază concluziile privitoare la aceste circumstanțe și fără a indica motivele pentru care anumite argumente invocate de părți nu au fost reținute, nefiind nici supuse aprecierii.

Este de menționat că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți.

Mai mult, hotărârea trebuie să se fondeze pe lege, trebuie să rezolve, într-o manieră certă, explicit sau implicit, toate cererile invocate de părți, conform principiului nr. 6 al Recomandării nr. 5 din 1984, adoptată la de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei, privind principiile de procedură civilă menite pentru ameliorarea funcționării justiției, ceea ce în speță lipsește.

Or, în sensul principiului procesului echitabil, garantat de art. 6 CEDO, motivarea hotărârilor este o garanție pentru părți că cererile lor au fost analizate cu atenție și oferă posibilitatea exercitării controlului judiciar.

Analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept care i-au format convingerea, în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară și simplă, precisă, concisă și fermă, să aibă putere de convingere. Nemotivarea hotărârii sau o motivare necorespunzătoare vor atrage casarea ei.

Din considerentele menționate, pornind de la faptul că această eroare admisă la judecarea cauzei în instanța ierarhic inferioară nu poate fi corectată de instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul și a casa integral decizia instanței de apel, cu trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel, pentru a concluziona sub aspectul temeiniciei/ netemeiniciei acțiunii, urmează să verifice cerințele prin prisma argumentelor și probelor atât a părții reclamante, cât și a părții pârâte, rezultând din prevederile art. 130 alin. (1) Cod de procedură civilă, conform cărora instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege, ca în consecință soluția adoptată să fie certă și coerentă. Caracterul peremptoriu al concluziei instanței de judecată, urmează a fi stabilit în coraport cu circumstanțele cauzei, probele administrate și cercetate și normele de drept material aplicabile raportului litigios.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (3) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e :

Se admit recursurile declarate de Aliona Aramă, reprezentată de avocatul Valentina Hriplivaia, și de Aliona Aramă și Lidia Aramă.

Se casează decizia din 24 decembrie 2019 a Curții de Apel Comrat, adoptată în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Aliona Aramă împotriva lui Ștefan Carauș (succesor în drepturi Ion Carauș), intervenient accesoriu notarul Lilia Burac cu privire la anularea testamentului și încasarea cheltuielilor de judecată și la cererea reconvențională înaintată de notarul Lilia Burac împotriva Alionei Aramă și Lidiei Aramă cu privire la calificarea ca fiind neîntemeiate și denigratoare în adresa reclamantului, ce lezează reputația profesională a reclamantului, a acuzațiilor conținute în cererea de

chemare în judecată și plângeri, obligarea pârâtelor de a dezminți acuzațiile, încasarea prejudiciului moral și cheltuielilor de judecată, cu remiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Comrat, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

judecătorii

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu

Galina Stratulat